

LBRIS | We know
books
FRÉDÉRIC
VITOUX

VIATA
lui
CÉLINE

Traducere din franceză de CRISTIAN FULAȘ

CARTIER
i s t o r i c

<i>Introducere</i>	11
1 NAȘTEREA... ȘI ÎNAINTE	15
Courbevoie	15
Ramurile arborelui genealogic	21
Partea dinspre Fernand și partea dinspre Marguerite	28
Între două crize	34
2 PASAJUL CHOISEUL, TRECEREA CĂTRE ADOLESCENȚĂ	41
De la o doică la alta	41
Dintr-un butic într-altul	45
De la o școală la alta	50
3 ȘCOLILE VIEȚII	63
Germania, anii 1907-1908	63
O insulă, două licee	71
Țesături, bijuterii și libertate	79
4 ODINIOARĂ, RĂZBOIUL	89
Rambouillet	89
„Morții sunt înlocuiți continuu de cei vii”	99
Spitalele din spatele frontului	114
Cețuri londoneze	123
5 IMPRESII AFRICANE	133
La bordul R.M.S. Accra	133
Două pachete de Marylands pentru un fildeș de elefant	138
Valuri	150
6 EVRIKA, MEDICINA!	153
Viața de boem	153
Oratorul îndrăgostit	161
Mai întâi bacul, apoi căsătoria	171

	Studii la Rennes	179
	Semmelweis	187
7	ULTIMELE PREGĂTIRI DINAINTEA „CĂLĂTORIEI”	195
	De la Geneva la New York	195
	Sfârșit de contract la S.D.N.	208
	Biserica	217
	Paris, Progrés, Suburbii	228
8	ÎN SFÂRȘIT CÉLINE, ÎN 15 OCTOMBRIE 1932... ..	241
	Medicul se distrează	241
	Medicul exersează	249
	Medicul scrie	257
	Medicul publică	273
9	POVEȘTEA UNEI CĂRȚI	291
	Primele zile	291
	Afacerea Goncourt	300
	Pe fugă	312
	Înapoi la Paris	320
	Adio, Elizabeth!	332
10	CRONICA UNEI „MORȚI” ANUNȚATE	343
	Céline dispare	343
	Întoarcerea în SUA	351
	Călătorii și întâlniri	363
	Ultimele pagini	374
11	URLETE ȘI SINGURĂTATE	385
	Un credit care se epuizează	385
	Uniunea Sovietică, dus și întors	396
	Balete și bagatele	408
12	PACE FALSĂ, RĂZBOI FALS	419
	Rasism ordinar și extraordinar	419
	Școala antisemitismului	432
	Războiul mereu reînceput	444
	Catastrofa	451

13	OCUPAȚIA	463
	Necazurile (<i>Les Beaux-Draps</i>)	463
	A scrie sau a nu scrie?	472
	Bezons și Montmartre	492
	În jurul Franței ocupate	506
	Zile tulburi în Montmartre	521
14	O VARĂ 44	541
	Baden-Baden	541
	Kränzlin	551
15	CASTEL ȘI ÎNCHISOARE	561
	Sigmaringen	561
	Ultimul tren spre Copenhaga	581
	Danemarca, anul zero	586
	„Închisoare preventivă” la Vestre Faengsel	601
	Întoarcerea lui Karen și sfârșitul captivității	620
16	EXILUL	637
	Kronprincessegade, 8	637
	Pe malul Balticii, munci și zile	649
	Noi cititori, noi editori?	667
	Instrucție, contumacie și amnistie	679
17	MEUDON SAU SFÂRȘITUL CĂLĂTORIEI	699
	De la Menton la Meudon	699
	Céline, uitatul	712
	Succes și polemici	734
	Bătrânul și moartea	752
	<i>Indice de nume</i>	765

NAȘTEREA... ȘI ÎNAINTE

*Courbevoie – Ramurile arborelui genealogic –
Partea dinspre Fernard și partea dinspre Marguerite –
Între două crize*

Courbevoie

Mai întâi, Courbevoie.

E locul originii, locul nașterii în data de 27 mai 1894 la orele patru după amiaza, la adresa 12, Rampe du Pont.

A doua zi, botezul lui Céline e sărbătorit în superba biserică parohială neoclasică Saint-Pierre-Saint-Paul, cu bolta elipsoidală și porticul care amintesc de Pantheonul din Roma. Câteva zile mai târziu, părinții îl trimit la o doică în Yvonne. Mama lui se credea bolnavă de tuberculoză. Trebuia evitat orice risc de contaminare a copilului. Între timp părinții lui mutându-se, nu se va întoarce niciodată în Courbevoie. Pe scurt, nu va trăi niciodată aici.

Courbevoie, un decor accidental, un decor deci lipsit de consecințe? Nu, nu așa repede. Dacă vrem să vorbim despre Céline, să-i evocăm viața, să enumerăm punctele de care e atașat, mai întâi de toate trebuie să vorbim despre Courbevoie. Din două motive care de fapt sunt strâns legate. În primul rând, Courbevoie ni se înfățișează ca o figură simbolică, un spațiu care transpune foarte bine poziția lui Céline, poziția lui socială, poziția culturală, poziția geografică. Vom reveni la acestea. Dar Courbevoie e și teritoriul care i-a inspirat lui Céline o fidelitate încăpățânată și foarte puternică. Scriitorul s-a considerat întotdeauna un copil al Courbevoie, un nativ din Courbevoie... Da, Courbevoie, 1894. El era din Courbevoie și asta spunea tot. Era cartea lui de vizită.

Vă amintiți începutul scrierii *D'un château l'autre*? „Drept să spun, între noi fie vorba, sfârșesc și mai rău decât am început... sunt născut, repet, în Courbevoie, Seine... repet asta pentru a mia oară...”

A mia oară, da... Să-i recitim interviurile. Lui André Parinaud, venit să-l vadă în Meudon, îi spune în ianuarie 1953 pentru *La Parisienne*: „Mi-a luat cincizeci și opt de ani să traversez Sena. Căci sunt născut de cealaltă parte, aici, și-acum, zilnic, am sub ochi peisajul copilăriei.” Lui André Brissaud, pentru buletinul Clubului celei mai bune cărți, în octombrie 1954: „În primul rând, sunt născut în Courbevoie...” Lui Gérard Jarlot, de la *France Dimanche*, care-i vorbește despre Courbevoie în aprilie 1956: „Sunt un indigen, un «fellegh» de la periferie...” Și lui Galtier-Boissière care, pentru *le Crapouillot*, îi pune întrebări pentru o notiță biografică ce urma să apară într-un *Dicționar al contemporanilor*, Céline, pe-atunci exilat în Danemarca, îi răspunde în 1949: „Dragul meu Galtier, cel mai bine e să mă notați drept «Louis-Ferdinand Destouches, născut în 27 mai 1894 la Courbevoie (Seine)». Astfel mă vor vedea prietenii și dușmanii o sută de ani după moarte și toți vor fi foarte mulțumiți.”

În acei ani de închisoare, exil și tăcere ostilă ai lui Céline de după Al Doilea Război Mondial, Courbevoie, bineînțeles, e o pledoarie implicită. Un mod în care scriitorul își afirmă identitatea, dragostea pentru pământul patriei, calitatea lui de francez exemplar, de francez tip sau mediu, nu prea contează, dar un om care nu poate fi suspectat de simpatizare cu inamicul sau de orice altceva. Vă dați seama, e născut la Courbevoie!... Între timp, în acest lucru găsim mai mult decât o viclenie sau o naivitate. Există, foarte exact vorbind, o complicitate. Adică o fidelitate și un acord pe care Céline le simte între personalitatea și locul nașterii sale.

Prietenia dintre Céline și Arletty își găsește aici, de exemplu, punctul de ancorare și, *stricto sensu*, terenul predilect de înțelegere. Amândoi erau născuți în Courbevoie. Același decor, același mediu, același nume de pronunțat ca parolă pentru o nostalgie comună: Courbevoie. Și se înțelegeau.

Când Céline și Arletty se întâlnesc pentru prima dată la Paris, în 1941, în casa unor prieteni comuni, despre ce-și vorbesc? Despre

Courbevoie, bine înțeles. Și nu ne miră să descoperim, sub pana unui Céline exilat în Danemarca (într-o scrisoare către Albert Paraz din 13 noiembrie 1947), cuvinte bulversante ca acestea: „Îmbrățișează-o pe Arletty din partea mea. O iubesc. Ne-am luat la revedere fără mari speranțe de a ne revedea, în vremi abominabile. Dar între noi stă spiritul Țării, sufletul lucrurilor și al Rampei... Am vești... S-ar părea că merge bine... Asta mă bucură... ea e un capăt al cântecului meu... atât de sfâșiat... Să se gândească la mine pe malul Senei... al ei pentru totdeauna”¹...

„Inima mea stă în buza podului”, i-a scris deja în 25 octombrie 1947, puțin mai târziu Paraz probabil trimițându-i fotografii vechi din Courbevoie. Emoționat, Céline îi răspunde în ziua de Crăciun a aceluiași an: „Niciun alt cadou de Crăciun n-ar fi putut să-mi meargă drept la suflet ca micile imagini cu cheiul meu, cu balustrada mea încețoșată... Iubit Courbevoie! Atunci când pot face asta, animalele bătrâne se întorc să moară acolo unde s-au născut. Asta aș vrea și eu, nimic mai mult... Tot binele din lume.”

Dar să-i lăsăm ultimul cuvânt lui Arletty. Cât timp Céline, exilat la Marea Baltică, așteaptă să fie judecat în contumacie la Paris, ea exclamă: „Céline? Nu se poate să fi trădat, e din Courbevoie.” Courbevoie e deci punctul fix, punctul de reper. Și nu e cu totul inutil să te agăți de un asemenea punct când propria viață îți scapă, seamănă cu o călătorie care nu se încheie.

Louis-Ferdinand Céline ni se înfățișează întotdeauna ca un om pe fugă, un om grăbit, un proscris, exilat, nemulțumit, căutător, în căutarea creditului, a aventurii, a clarificărilor la celălalt capăt al societății sau de cealaltă parte a aparențelor, între două războaie, de pe un continent pe altul... Céline și viteza...

Viteza limbajului, bine înțeles. E omul care finisează frazele, care dezarticulează sintaxa, care face să fandeze și apoi redresează cuvintele pentru ca apoi să le proiecteze cu toată viteza în direcția emoției, ținta ultimă. Dar nu e totul. Vitează în primul rând a pro-

1 Cahiers Céline, nr. 6, Gallimard, 1980, p. 37, 41 și 47.

priei vieți (și a povești această viață echivalează cu a se lansa într-o urmărire nebună.) Céline se lansează clipă de clipă. Capricii, accese de nebunie, evadări, deliruri. În armată, spre Londra, în Africa neagră, la New York, la Leningrad. Întotdeauna visează la spații deschise. Pentru un da sau un nu, un refuz, o speranță, o chestiune de rezolvat, o femeie de revăzut, o navă care pleacă, marea și largul ei, acolo-și găsește confortul de zi cu zi... Da, până în 1951, anul instalării la Meudon, când bătrânețea și oboseala l-au covârșit prematur după închisoare și încercările daneze, Céline se mișcă...

Și lumea se mișcă la fel de repede ca el. Progresul, tehnica, războaiele, politica, guvernele, reglările de conturi, învingătorii, învinșii, starea moravurilor și a culturii... Se mișcă Céline pentru a se alinia sau a o lua înaintea timpului care trece? Sau, mai degrabă, pentru a fugi de el? Pentru a se consola? Pentru a se bucura de el? Adevărul contează prea puțin. În contrapunct, există la Courbevoie, punctul de pornire al vieții lui, momentul când totul e încă perfect, când timpul încă n-a pornit și nu și-a încheiat îndelungatul proces de erodare, de descompunere, de invitație la moarte. Courbevoie sau timpul binecuvântat. Paradisul dinaintea acestui accident sau mai degrabă al acestei greșeli care e întotdeauna nașterea lui. Cu alte cuvinte, iată un Courbevoie imaginar, care nu există, care nu mai există, o clipă suspendată în 1894. Timpul imaginat, mai degrabă decât regăsit. Timpul imobil.

E un oraș, un sat sau deja o suburbie la acest sfârșit de secol al XIX-lea? Între insula Grande-Jatte la nord, spre care duce podul din Courbevoie, și podul Neuilly la sud, acest sat (această cale curbată, *curva via* galo-romană) se întinde pe pantele Senei la vest de Paris. Orașelul idilic, viile și castelele au dispărut demult. Ca atâtea alte decoruri îngropate în cronica timpului pierdut – tipul de cronici care-i plăceau unui Céline admirator al lui Tallemant des Réaux, celui care i-a dedicat *Normance* lui Pliniu cel Bătrân și care, de exemplu, evoca astfel trecerea lui Vert-Galant prin Courbevoie: „Henric al IV-lea nu s-a înecat (sărind de pe balustrada podului) în bulboana de odinioară pentru că s-a dus să viziteze nușce târfă. Mai exact în pasajul Ancre – o mică străduță înfundată – de cealaltă

parte a Esplanadei. Ah, suburbia n-are un scop anume! Inima mea rămâne întotdeauna a ei.”²

În 1894, Courbevoie seamăna mai degrabă cu aglomerarea urbană în care douăzeci de ani mai devreme murea sculptorul Carpeaux. Capitala a început să infecteze vechiul sat încă din această epocă. Dinspre Étoile, de pe bulevardul Grande-Armée coboară spre Neuilly și mai departe spre Colombes, Asnières, Bécon, către vest, o nesfârșită aglomerație de trăsuri, automobile, mărfuri, produse industriale. Courbevoie are și un port aflat al câțiva metri de Pod, chiar unul dintre porturile cele mai mari ale Parisului. Din 1839, orașul e deservit de o cale ferată. Și din 1870 s-a industrializat. Atelierele și fabricile s-au înmulțit, de la parfumerie la industria automobilelor, de la producția de utilaje la produsele alimentare. Activitatea fluvială crește constant, portul s-a mărit, în timp ce vechile spălătorii își continuă înfloritoarea activitate...

În 1894, Courbevoie ni se pare, totuși, că stă într-un echilibru foarte precar. Orașul, orașul cel mare e deja aici, a atins, a erodat vechiul sat bucolic cu „cabaretele”, grădinile și chiar frumoasa lui cazarmă a regimentelor elvețiene. Aici se fabrică de acum apă de Melisa, produse de înfrumusețare Guerlain sau automobile Dion-Bouton. Așa e, dar în spatele secțiilor, al micilor clădiri noi, al uzinelor și șantierelor încă se pot ghici urmele străzilor, casele vechi din secolul XVIII, vechile drumuri rurale și câmpurile încă vizibile la câteva sute de metri. Pe scurt, se poate respira puțin din timpul pierdut de odinioară.

Courbevoie, loc simbolic pentru Céline! Iată-ne aici!

Céline citadinul, topograful suburbiei, martorul suferinței populare, medicul dispensarelor din Clichy sau Bezons, igienistul afectat de insalubritatea condițiilor de viață și de muncă ale clasei muncitoare, scriitorul care decorurilor frumoase și mincinoase le preferă întotdeauna culisele cele mai sordide și cele mai revelatoare, toți acești Céline au găsit în Courbevoie un teren de lucru privilegiat.

2 Scrisoare către Albert Paraz din 4 octombrie 1947, *Cahiers Céline*, nr. 6, p. 35.

Dar suburbia, dacă e să o definim exact, e ceea ce stă la limită. Între oraș și mediul rural. Închidere și libertate. Iar Céline e și omul evadării, omul apei, omul vestului. Și prin Courbevoie curge Sena, fluviul care antrenează, care îndepărtează, care predispune la reverie, la călătorii. „În depărtare, remorcherul a șuierat; chemarea lui a traversat podul, încă o arcă, încă una, ecluza, un alt pod, departe, mai departe... Chema spre ea toate șalupele de pe fluviu, toate și orașul întreg și cerul și câmpul și pe noi, tot ce ducea cu ea, chiar și Sena, totul, toate lucrurile despre care azi nu se mai vorbește”³.

La momentul respectiv, oare Céline a văzut una sau alta dintre imaginile lui Epinal care povestesc întoarcerea cenușii Împăratului în data de 15 decembrie 1840 la Courbevoie? Fregata *La Belle Poule* amarase chiar lângă piciorul podului. Carul mortuar, funebru și maiestuos, trecuse-n mare pompă chiar prin fața viitoarei case natale a scriitorului, apoi o luase pe bulevardul Grande-Armée și urcase până la Étoile pentru a ajunge la Invalizi. Măcar o dată, Courbevoie putea tremura cuprins de emoția aventurii, de nostalgia marilor spații deschise.

Courbevoie, în fine, e simbolul unui Céline paseist și al celui modern, revelatorul burgheziei muncitoare și modeste, încă aproape de rădăcinile sale rurale, un loc pe care furtunile marii industrializări aveau să-l măture fără cale de întoarcere.

Ce mai rămâne azi din Courbevoie (ca și din „valorile” pe care, de exemplu, le apăra mama lui Céline)? Aproape nimic. Esplanada a dispărut odată cu lărgirea podului Neuilly și modernizarea căilor de circulație în nou cartier Défense. Urbanismul din Courbevoie a fost bulversat. Atelierelor și uzinelor vetuste, micilor secții, imobilelor de două sau trei etaje le-au urmat sediile multinaționalelor, parcările subterane, zgârie-norii de oțel și sticlă și verticalitatea pe care Céline atât o admira la New York.

Să rezumăm. În 1894, Courbevoie seamănă cu un accident, o ezitare a istoriei între doi versanți. E deci primul „dat” care ilustrează viața lui Céline și contradicțiile ei.

3 Încheierea romanului *Voyage au bout de la nuit*.

Ramurile arborelui genealogic

Viața lui Céline? Începe deci în 27 mai 1894, la orele patru după amiaza. Cu toate acestea, afirmația nu e riguros exactă. Louis-Ferdinand Céline s-a născut mult mai târziu, mai exact în 5 octombrie 1932, în ziua când editura Denoël a pus în vânzare primul roman al unui necunoscut care-și alesese acest pseudonim, Céline, de pus pe coperta romanului *Voyage au bout de la nuit*. Nu, în 27 mai 1894 la Courbevoie s-a născut doar Louis-Ferdinand Destouches, fiul lui Fernand Destouches și al soției acestuia născută Marguerite Guillou.

Viața lui Céline... Încă un pic de răbdare. Trebuie mai întâi să privim puțin înapoi – sau spre înalături, spre ramurile și ramificațiile arborelui său genealogic.

Celinienii devotați⁴ n-au ezitat să împingă cercetările cu privire la starea civilă a familiei până la începutul secolului XVIII, plimbându-ne deci până la un stră-străbunic Clément Destouches născut în 11 brumaire an IX sau un strămoș pe numele lui Jean-Baptiste Nayl de la Villaubry mort în 1801. La drept vorbind, aceste dovezi de erudiție nu sunt foarte interesante. Fără a vorbi acum despre personalitățile unchilor și mătușilor și bineînțeles despre cele ale mamei și tatălui lui Céline, despre diferențele de mediu social și de cultură, ne frapează bunicul Auguste Destouches (1835-1874) la care scriitorul face aluzie în câteva rânduri în scrierile lui. Dar mai presus de toate exista, în ochii tânărului Louis-Ferdinand Destouches, umbra „familiei” Destouches în general – cu strămoșii ei necunoscuți și visați, cu fantezmele îndepărtate de glorie, de mister, de epopee, de noblețe, familie care-și întinde rădăcinile către Bretagne și Cotentin...

Visa Céline la o ascendență aristocratică? În 1916, își semna scrisorile din Africa adresate prietenei din copilărie Simone Saintu: Louis des Touches⁵. Se credea oare un descendent îndepărtat al cavalerului Des Touches? În orice caz, tatăl lui afirma că era de-a

4 Primul, Jacques Boudillet, care a publicat tabloul genealogic al familiei Destouches în *Album Céline, Pléiade*, Gallimard, 1977.

5 Cf. *Cahiers Céline*, nr. 4, Gallimard, 1978.

dreptul înrudit cu această figură mai mult sau mai puțin legendară a războaielor șuanilor, personaj arestat de soldații republicii și eliberat la Coutances de faimoasa „expediție a celor doisprezece”... – figură care cu siguranță ar fi fost uitată fără romanul pe care Barbey d’Aurevilly i l-a consacrat în 1864.

Romanul lui Barbey se desfășoară în micul oraș Valognes, între Bretania și Normandia. Și exact între Bretania și Normandia își au rădăcinile și strămoșii lui Céline, familiile Destouches sau Des Touches.

Tot într-o scrisoare din Africa din 30 octombrie 1916 adresată Simonei Saintu, Céline face aluzie la îndepărtății lui strămoși din partea tatălui și la domeniile lor din Cotentin:

„Văd că vă place în Normandia, în același sens și eu, potrivire de gusturi, ce să zic, într-o zi, dacă asemeni lui Tircis mă voi gândi să mă retrag, voi fugi exact în Normandia, există lângă Coutances un vechi castel al Familiei care se pare că va adăposti suferințele mele și pe ale prietenilor rămași fideli. Totul mă face să cred că nu va fi cazul și că voi fi un bătrân vesel și plăcut.”⁶

Acest castel al familiei la care Céline se referă cu o naivă compezență nu era, de fapt, decât o proprietate rurală azi în ruine, Lentillière, care ținea de parohia Saint-Aubin-du-Perron, la vreo zece kilometri de Coutances. Și în 1877 Thomas Destouches, străbunicul lui Céline, vânduse proprietatea. Se stabilise la Rocher-Coyer, între Fougères și Dinant, în Bretania deci.

Familia Destouches, o familie nobilă? Pretenția ne stârnește un zâmbet. E adevărat că uneori câteva nume cu particulă de noblețe se strecoară aproape întâmplător printre ramurile arborelui genealogic al lui Céline și că cel mai probabil strămoșii lui erau mai mult sau mai puțin înrudiți cu mici nobili normanzi și bretoni de prin partea locului. Membrii familiei Destouches nu erau țărani. Nici comercianți. Ocupau diverse posturi în administrație. Dar acestea, orice s-ar crede, nu sunt dovezi determinante ale adevăratei nobleți.

6 *Ibid.*, p. 144.

Și totuși, în 1916 (în vârstă de 22 de ani) Céline încă susținea această pretenție ușor exorbitantă a unei ascendențe aristocratice. Tot Simonei Saintu, în 11 decembrie 1916, îi scria din Africa:

„În fine, poate că soarta va vrea să sfârșesc paznic de harem în Constantinopol, cu particularitățile (în lipsa a altceva) pe care le implică funcția, dar fidel devizei familiei Des Tuches.

Mai multă onoare decât onoruri!

Cu sinceritate al tău, draga mea prietenă – Louis...”⁷

Avem aici preocuparea încă adolescentă de a epata în fața prietenei lui? În 11 ianuarie 1917, într-o scrisoare rămasă inedită până azi și conservată în arhivele lui Lucette Destouches, li se adresa părinților de pe plantația de cacao din Camerun, abia ascunzându-și mândria. „Am primit o scrisoare interesantă din partea Societății Anticarilor din Normandia care mă felicită pentru faptul că sunt un descendent al familiei Des Tuches – și mă invită la una dintre ședințele lor oricând aș vrea să particip.”⁸

În realitate trebuie să ni-l imaginăm pe viitorul scriitor pătruns, chiar bântuit de fantomele mai mult sau mai puțin probabile ale trecutului, de strămoșii pe care și-i reinventează, de teritoriile pe care le cartografiază în vis – câmpiile din Cotentin imortalizate de Barbey cu încărcătura lor de angoasă, de solitudine și magie romantică, sau acea Bretanie căreia-i pierduse amintirea familială directă pe care totuși ținea morțiș să o perpetueze ca pe o chemare la evadare, al aventură, la asumarea riscului, ca pe simptomul prea puțin discutabil al unei nemulțumiri față de prezent care niciodată nu avea să-l părăsească.

Și în acest sens da, familia Destouches din Lentillière, fuga siluetă a cavalerului Des Touches revăzută de Barbey, spectru deformat și halucinant care supraviețuiește propriilor fapte, ca și elocvența tragică a Cotentinului, al castelului Fougères și a peisajului breton, toate aceste ramuri ale arborelui genealogic al lui Céline și-au proiectat umbra asupra lui, e incontestabil...

7 *Ibid*, p. 157.

8 Cf. Notei explicative a lui Jean-Pierre Dauphin la ediția *Cahiers Céline*, nr. 4, p. 140.

Așadar, Thomas Destouches vânduse Lentillière cu puțin înainte de Revoluția Franceză. Un personaj curios, acest strămoș! În micul joc destul de frivol, dacă nu gratuit al influențelor ereditare, Thomas deja manifesta această instabilitate a caracterului, acest dezechilibru al vieții afective, ca să nu vorbim chiar de gustul pentru neîncetatele peregrinări geografice, pe scurt, toate trăsăturile de mai târziu ale lui Céline.

Stabilit între Fougères și Nantes, căsătorit cu o domnișoară Gabrielle Michelle Guerin de Léchallerie, curând și-a părăsit soția și domiciliul conjugal (la fel cum mai târziu, la Rennes, Céline avea să le părăsească pe prima lui soție și pe fiica lui, Colette) și s-a stabilit la Nantes și apoi la Vannes unde, în 1794, administra departamentul Morbihan. După divorț, avea să se căsătorească a doua oară. Va rămâne văduv. Se va căsători a treia oară și fiul născut din această a treia căsnicie, Clement, avea să fie străbunicul lui Céline. După Vannes îl vom regăsi pe Thomas în Isère, la Vienne, unde își va sfârși zilele.

Dar să-i lăsăm acum locul nepotului său Auguste, faimosul profesor din Havre, bunicul pe care Céline îl evoca în prefața de la *Guignol's Band* din 1944!

Se născuse la Vannes în 1835 și a studiat în orașul Havre. Elev strălucit, bursier al statului, mai întâi a fost profesor în acest oraș, apoi a ocupat același post în Rennes înainte de a fi numit secretar particular al prefectului din Ille-et-Villaine.

Ni-l imaginăm cu plăcere ca pe unul dintre acei erudiți de provincie care se dau în vânt după litere, nu ratează niciun concurs poetic și despre care concetățenii spun că „scrie frumos”. În 1860, a publicat sub pseudonim, în colaborare cu un anume Lissilour, un roman-foleton intitulat *Une dette de coeur* în ziarul din *Ille-et-Villaine*. De altfel François Gibault ne citează niște versuri scrise de el, versuri relativ mediocre:

*E ora când pasărea neagră, pe mormântul crăpat
De-atâtea putrezite cadavre*

Din nefericire pentru ambițiile lui politico-administrative, Auguste se îndrăgostise de o tânără din Havre puțin mai în vârstă ca el, Hermance Caroline Delhaye. Pentru ea a plecat din Rennes, și-a părăsit prefectul și postul de secretar și a solicitat să fie reprimat în învățământul public. S-a căsătorit cu Hermance în data de 20 septembrie 1860 și a încercat, la început fără succes, să-și ia licența în litere la Caen. Într-un sfârșit a reușit să devină profesor, în septembrie 1867. Gata cu remunerația și pozițiile modeste în ierarhia funcționarilor! Auguste Destouches devenea de acum unul dintre renumiții profesori titulari ai liceului din Havre. A avut cinci copii: Georges, René, Charles, Amélie și pe tatăl lui Céline, Fernand, care în realitate, conform stării civile, purta prenumele Ferdinand Auguste...

Dar Auguste muncitorul, eruditul, literatul, notabilul, tatăl de familie nu avea să se bucure prea mult de reușita pentru care muncise atât. La șapte ani după licență, în data de 1 ianuarie 1874, la vârsta de treizeci și opt de ani, murea de febră tifoidă.

În aceeași zi, *Journal de Havre* publica această scurtă însemnare: „Cu vie durere, am aflat în această după amiază de decesul unuia dintre cei mai stimați profesori ai Liceului, în același timp unul dintre tinerii havrezi cărora viitorul părea să-i rezerve o strălucită carieră în domeniul artelor.

El Auguste Destouches, profesor agregat de învățământ special care la Liceul din Havre predă cu osebite literatură la clasele comerciale, a decedat în urma unei febre tifoide complicate de o bronșită. (...)

După absolvirea strălucită a examenelor, Destouches se dedicase profesoratului care deja îi adusese primele succese. Laureat al mai multor concursuri literare, concetățeanul nostru trăise fericirea de a-și vedea proprii elevi câștigând, de atunci, laurii triumfului la concursurile literare¹⁰.

9 În Céline, 1894-1932, *Le Temps des espérances*, Mercure de France, 1977.

10 Cf. *Album Céline*, p. 15.

Bineînțeleș, Auguste Destouches ne interesează ca figură oarecum mitică profilată pe orizontul lui Céline. Într-o scrisoare adresată Simonei Saintu din 28 octombrie 1916, acesta îl amintește pentru prima dată:

„Familia se mândrea cu faptul că printre membri ei se număra un profesor de Gramatică Franceză care adesea-mi era dat ca exemplu pe vremea când încă nu mă străduiam foarte tare.

Sper să fiu mai puțin c... ca el, nu cred că ortografia e de vină, La urma urmelor e un om de treabă”¹¹.

Aceste câteva cuvinte relevă mândria ușor șmecheroasă a lui Céline și impertinența față de un „mare om” din familie, dar nu au absolut nicio importanță. Mai interesantă, evident, rămâne celebra prefață a volumului *Guignol's Band*:

„Trebuie să vă povestesc despre bunicul meu, Auguste Destouches pe numele lui, care el însuși făcea retorică și chiar era profesor de chestia asta la liceul din Havre, pe la 1855 strălucind de-a binelea.

Treaba e că neîncrederea mea în el e atroce! Am o înclinație innăscută pentru asta!

Posed toate scrierile lui de bunic în teancuri, am schițe, sertare de schițe. Ah! Redutabile! Îi scria discursuri prefectului, vă asigur, într-o mizerie de stil! Ce adjectiv sigur avea! Cum mânuaia înfloritura! Niciodată un pas greșit! Spuma spumelor! Fiul neamului Gracques! Propoziția, toate alea! În versuri ca și-n proză! Avea acasă toate medaliile Academiei Franceze.

Le păstrez plin de emoție.

E străbunul meu. Deci am nițel limba-n vene și nu de ieri, de azi! Îți spun! Cu finețuri cu tot!

Mi-am șlefuit toate «efectele», «litotele» și «pertinențele» încă din fragedă pruncie...

Ah! Nu mai pot! O să mor! Bunicul meu Auguste e de aceeași părere. Mi-o spune de-acolo de sus, îmi inspiră asta din ceruri...

— Copile, fără fraze sforăitoare!

11 *Cahiers Céline*, nr. 4, p. 139-140.

Știe de ce e nevoie ca să meargă. O să fac lucrurile să meargă!¹²

Avem aici, în acest pasaj, în această prefață care de altfel e unul dintre rarele texte în care autorul *Călătoriei* își explică arta romanului, oferind oarecum o apărare și o ilustrare a limbii céliniene, toate contradicțiile lui Céline.

Avem mai întâi nostalgia, tandrețea uimită a lui Céline pentru această frumoasă epocă – adică epoca dinaintea nașterii lui, să repetăm asta – când totul era în ordine, când oamenii aveau gustul, mai bine zis iubeau lucrul bine făcut, cizelat, ordonat. Dantela mamei lui sau scriitura bunicului, de fiecare dată aceeași admirabilă probitate a meseriei, aceeași preocupare pentru arabescuri și înflorituri, pentru punctul Alençon sau metafora potrivită. Și Céline regretă acel timp binecuvântat...

Dar la fel de bine știe că drumul spre acea epocă îi e închis fără cale de întoarcere, că nimeni nu va mai scrie ca bunicul Auguste și nu va mai face dantelă ca mama lui, Marguerite. Din lipsă de timp, de răbdare, de curaj, de umilitate. Prin urmare, admirația lui devine ușor batjocoritoare sau disperată. Le-nchide ușa-n nas amintirilor. Nu mai vrea să știe de ele. S-ar lăsa omorât, spune el în esență. Și inventează un stil care dinamitează fraza frumoasă, pulverizează sintaxa, face praf și pulbere retorica înflorită de odinioară. Céline își reneagă strămoșii. Adio, Auguste... Și totuși nu, nu chiar. Trivialul lui de artificier al limbii se desfășoară cu aceeași minuție, cu aceeași conștiință a lucrurilor, cu aceeași infinită grijă ca a bunicului său când acesta, cu șaiszeci de ani mai devreme, își înfrumuseța discursurile și își rafina tristele catrene...

Altfel spus, Auguste legendarul, marele om patetic și un pic ridicol, rămâne pentru el un fel de model. Nu un model artistic, literar, ci un model moral. Conștiința lucrului de făcut. Fără încetare. Efortul repetat, tăcerea încăpățânată care e doar a perfecționiștilor. Tot ceea ce Céline va revendica pentru el însuși în perioadele de abandon, de întrerupere, de relaxare care în ochii lui par să însoțească vremurile abominabile pe care le trăiește, pe care le observă.

12 Denoël, 1944, p. 10.